

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå

Genus och kön i förskolan – en studie av förskollärares resonemang

---

A study about preschool teachers' views on gender and sex

Författare: Elin Ersson Haka-Risku & Lina Bergström

Handledare: Annie-Maj Johansson

Examinator: Åsa Pettersson

Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete

Kurskod: GPG2DU

Högskolepoäng: 15

Examinationsdatum: 21 Mars 2022

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

Abstract

Genus är ett komplext och väl debatterat ämne där alla deltagare för med sig sina egna livserfarenheter och resonemang. Vår studies syfte är att bidra med kunskap om hur verksamma förskollärare i Sverige resonerar om betydelsen av deras roll och förhållningssätt utifrån genus och jämställdhet i sitt arbete i förskolan. Studiens metod är kvalitativa intervjuer med förskollärare som sedan analyseras och diskuteras med stöd av den feministiska poststrukturalistiska teorin och relevant tidigare forskning. Studiens resultat visar på hur samhällets normer om genus och kön är svåra att arbeta emot. Resultatet belyser också förskollärarnas öppenhet och motivation för arbete med genus och kön i förskolan.

Nyckelord/ teoretiska begrepp: Genus, jämställdhet, kön, könsidentitet, norm.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1. SYFTE	2
1.1.1. <i>Frågeställningar</i>	2
2. BAKGRUND.....	2
2.1. GENUS OCH KÖN I FÖRSKOLAN - ETT HISTORISKT PERSPEKTIV.	3
2.2. GENUS OCH JÄMSTÄLLDHET I FÖRSKOLAN – NUTIDA PERSPEKTIV.	3
2.3. NORMER.....	6
2.4. NORMMEDVETEN PEDAGOGIK I FÖRSKOLAN	7
2.5. KOMPENSATORISK PEDAGOGIK	8
3. TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING.....	8
3.1. FEMINISMEN I VÅGOR	9
3.2. FEMINISTISK POSTSTRUKTURALISM	10
3.3. TEORETISKA BEGREPP	12
3.4. GENUS OCH JÄMSTÄLLDHET INOM FÖRSKOLAN	13
3.5. GENUSFÄLLOR	14
4. METOD	15
4.1. URVAL.....	16
4.2. GENOMFÖRANDE	17
4.3. ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN.....	18
4.4. TRANSKRIBERINGSPROCESSEN.....	18
5. RESULTAT	20
5.1. TEMA 1. INNEBÖRDEN AV BEGREPPEN GENUS OCH KÖN	20
5.2. TEMA 2. FÖRSKOLLÄRARENS ROLL OCH FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	21
5.3. TEMA 3. MOTVERKA STEREOTYPA KÖNSROLLER	22
5.4. TEMA 4. UTMANA NORMER	25
6. SAMMANFATTNING OCH ANALYS.....	26
6.1. TEMA 1 OCH 2	26
6.2. TEMA 3 OCH 4	27
7. METODDISKUSSION.....	28
8. RESULTATDISKUSSION	30
8.1. KÖN OCH GENUS	30
8.2. FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	31
8.3. VAD SOM ANSES FLICKIGT OCH POJKIGT	34
9. SLUTSATS	35
10. FORTSATT FORSKNING.....	36
11. REFERENSLISTA.....	37
12. BILAGA	39

1. Inledning

Under vår utbildning har vi flera gånger kommit i kontakt med begreppet *genus* och diskussioner kring det. Vårt gemensamma intresse för ämnet startade tidigt i utbildningen och har sedan dess utvecklats med hjälp av nya kunskaper och erfarenheter. Under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) har vi fått syn på ett flertal händelser som vidareutvecklat intresset för genus i förskolan, till exempel olikheter i bemötande av barn som bryter mot normen samt olikheter i hur förskollärare resonerar kring kön och genus i sitt arbete på förskolan.

Vi har under vår utbildning många gånger arbetat med förskolans läroplan och dess värdegrund. Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018 s. 5) skriver tydligt fram att inget barn på förskolan ska utsättas för någon kränkande behandling utifrån kön eller könsöverskridande identitet. Det skulle kunna uppfattas som om läroplanen inte beskriver hur förskollärare ska förhindra kränkningar vilket kan bidra till att pedagoger skulle kunna uppfatta genusuppdraget i förskolan som otydligt. På så sätt skulle det kunna finnas en problematik mellan läroplanens krav och pedagogers möjlighet att uppfylla dem. I och med det anser vi att det är av stor vikt att synliggöra hur förskollärare har tolkat uppdraget gällande genus och hur de arbetar för att motverka stereotypa könsroller samt hur förskolan planerar sin utbildning och hur pedagogerna bemöter barnen. Samtidigt har vi inte upplevt att förskollärare uttalar sig negativt om genusuppdraget. De förskollärare vi har diskuterat genus med under vår utbildning har alla uttryckt sig positivt till genusforskning och till arbetet med jämställdhet i förskolan. Några har även med stolthet visat de åtgärder som tagits och hur deras förskola har utvecklats inom området.

Frågor kring kön, genus och jämställdhet blir alltmer aktuella i dagens debatt. Artiklar med starka åsikter och teorier om vad kön och genus *egentligen* innebär och påverkar samhället skrivs fram på många håll. Till exempel menar Maria Ramnehill (2020) att "Könsidentitet kan aldrig vara objektivt mätbart, eftersom det handlar om vad någon vill" och manar till ett vidare utforskande av begreppen kön och könsidentitet. En annan artikel menar att de biologiska skillnaderna mellan pojkar och flickor ignoreras för mycket och att människor inte föds som en blank canvas (Eberhard, 2018).

Vi vill bidra med kunskap om hur förskollärare aktiva inom förskolan resonerar kring genus och jämställdhet i sitt arbete. En jämställdhetsdelegation för förskolan skapades 2006 med syfte att lyfta fram och stärka jämställdhetsarbetet i förskolan (SOU:75, 2006). Delegationen visade på att förskollärares resonemang kring genus inte alltid stämmer överens med deras agerande, till exempel beskrevs att förskollärare blev förvånade över sitt agerande när de tagit del av filminspelningar av sig själva (SOU:75, 2006 ss 147-148).

Skolverket (2020) pekar på forskning som visar att det fortfarande läggs olika förväntningar på pojkar och flickor i förskolan. Det innebär att läroplanens mål att motverka stereotypa könsroller inte uppfylls på alla förskolor i Sverige. Vår studie har som mål att belysa de resonemang och tankar förskollärare har kring relevanta begrepp, sina egna förhållningssätt, samt värdegrunden i relation till genus och jämställdhet.

1.1. Syfte

Syftet med denna studie är att bidra med kunskap om hur verksamma förskollärare i Sverige resonerar om betydelsen av deras roll och förhållningssätt utifrån genus och jämställdhet i sitt arbete på förskolan.

1.1.1. Frågeställningar

Hur resonerar förskollärare om begreppen genus och kön och hur ser de på sin egen roll och sitt förhållningssätt utifrån genus och jämställdhetsuppdraget?

Hur arbetar förskollärare för att motverka stereotypa könsroller och utmana normer i förskolan?

2. Bakgrund

I den här delen presenterar vi hur genus och kön sett ut och förändrats genom tiderna i relation till förskolan och förskolläraryrollen med stöd i litteratur. Vi smalnar sedan av och ser på vad läroplanen säger om genus och jämställdhet. Vi avslutar med att gå in på genus och

jämställdhet i förskolan och hur pedagoger och deras förhållningssätt gällande genus och jämställdhet kan påverka förskolan och barnen.

2.1. Genus och kön i förskolan - ett historiskt perspektiv.

Sandberg (2008) har i sin bok studerat hur miljöer för lek, lärande och samspel ser ut i dagens förskola. Intressant för vår studie är författarens kapitel om genusperspektivet i förskolan. Sandberg (2008, ss. 114-116) menar att förskolan har i sin uppbyggnad och yrkeshistoria haft en speciell genusposition. Barnträdgårdens uppbyggnad mellan slutet av 1800-talet och mitten av 1900-talet sågs som ett kvinnligt samhällsprojekt. Kvinnor sågs under denna tidsperiod som mer moraliska än män, vilket var av stor vikt då barnen som dessa kvinnor skulle arbeta med i barnträdgårdarna skulle uppfostras till goda samhällsmedborgare. Kvinnor ansågs också passande för barnträdgårds läraryrke tack vare den så kallade medfödda moderliga förmågan. Detta har satt sina spår i förskolans utveckling, innehåll och arbetssätt (Sandberg, 2008, s. 115). Under 1970-talet började människor diskutera genus med syftet att förstå sig på de handlingar och föreställningar som skapar människor och dess sociala kön. Tanken om att genus och kön var någonting socialt konstruerat började komma. Det som tidigare setts som biologiskt och medfödda förmågor hos kvinnor och män utmanades med teorier om att kulturella och sociala strukturer var avgörande för hur könsroller och könsmönster formades. På 80-talet började barnen ses som egna aktörer och kön började ses som något komplext (Sandberg, 2008, s. 115).

2.2. Genus och jämställdhet i förskolan – nutida perspektiv.

Skolinspektionen (2017, s. 21) belyser i sin granskning att pedagogers erfarenheter har en inverkan på jämställdhetsuppdraget och att det i sin tur kan påverka barns villkor. Skolinspektionen (2017, s.21) beskriver vidare hur förskolans personal därmed utgör en viktig del av jämställdhetsarbetet. Pedagogernas engagemang och kunskap om genus och jämställdhet är kvalitetsbärande faktorer i jämställdhetsarbetet. Skolinspektionens (2017, s. 23) granskning belyser också att kompetensutvecklingsinsatser sällan fokuserar sitt innehåll mot jämställdhet vilket kan innebära att kunskapsnivån varierar stort bland förskollärare. Granskningen visar även att personal inom förskolan är medvetna om att de brister i

kunskapsinhämtningen kring genus och jämställdhet. Skolinspektionen fick samma svar från förskolans personal 10 år tidigare så problemet kvarstår.

Wahlström (2003) har undersökt olika aspekter av genusarbetet i förskolan, till exempel de förväntningar vuxna lägger på barn utifrån kön och genus. Författaren beskriver i sin bok ett flertal gånger vikten av att "bredda könsrollerna" och att förskollärare genom sitt förhållningssätt bör förbättra barnens förutsättningar (Wahlström 2003, s. 9). Författaren menar även att det är oviktigt om skillnader mellan pojkar och flickor beror på biologi eller socialt arv (Wahlström 2003, s. 9). Wahlström (2003, s. 18) menar att vuxna har en tendens att beskriva pojkbarn som starka, stabila och som charmörer med fraser som "vilken stark kille" eller "oj vilket grepp! du kommer nog bli atlet". Flickbarn beskrivs istället som söta, sköra och små med fraser som "oj vad söt du är min lilla vän" eller "vilka fina ögon, du kommer bli riktigt vacker när du växer upp" (Wahlström 2003, s. 18). Redan från dag ett läggs olika förväntningar på barn utifrån deras biologiska kön. De spår som förväntningar kan lämna påverkar inte endast de barn som finns på förskolorna idag utan också de vuxna som jobbar där och en gång varit nyfödda barn. Det är därmed viktigt att synliggöra de olikheter förskollärare kan ha i sina tolkningar av genus och jämställdhetsuppdraget för att kunna diskutera och förändra de kulturer och traditioner som råder på förskolor. Men också för att skapa djupare förståelse för andra människors åsikter. Wahlström (2003, ss. 18-24) menar att de olika förväntningarna som läggs på flickor och pojkar absolut kan påverka hur barn kan se på sig själva i framtiden. I diskussioner kring genus har hon själv fått höra att "*Nuförtiden är vi jämställda*" (Wahlström 2003, s. 20). Vi väljer att belysa Wahlströms påstående då det erbjuder en intressant inblick i hur genusfrågan kunde blivit bemött för arton år sedan. Vi upplever att det fortfarande finns de som anser att vi är *tillräckligt* jämställda idag, och att genusforskning är överflödigt.

Sandberg (2008, s. 117) lyfter fram att förskolans läroplan betonar att det är pedagogernas bemötande som påverkar vilka möjligheter barnen får att utveckla sina förmågor och könsidentiteter. Sandberg (2008, s. 117) visar att flickor och pojkar bemöts på olika sätt på förskolan beroende på vilka förkunskaper och föreställningar pedagogerna har. Det framgår att pojkar och flickor får helt olika förväntningar, krav och lekerbjudanden. Detta resulterar då i att flickor och pojkar får helt olika förutsättningar i förskolan. Vilket synsätt pedagoger har på kön och genus påverkar även barnens möjliga positioner i verksamheten och huruvida lek och lärande utmanas och tillämpas. Sandberg (2008, s. 117) menar att pedagogerna tolkar

leken på olika sätt beroende på vilket kön barnen anses ha. Pojkarnas aktiviteter ses oftast som utforskande medan flickornas aktiviteter oftare ses som relationsbyggande och sociala.

Andersson Tegnér och Heikkilä (2019) har under många år utbildat pedagoger i förskolan på olika sätt. De har samtalat med flera pedagoger som aktivt jobbat med jämställdhet för att få svar på hur de går till att anlägga ett jämställdhetsperspektiv och vad som krävs. Syftet med boken är att fungera som ett samtalsunderlag för pedagoger i förskolan för att starta ett jämställdhetsarbete (Andersson Tegnér och Heikkilä, 2019, ss. 5-9). Andersson Tegnér och Heikkilä (2019, s. 24) skriver att etablera ett genusperspektiv i förskolan handlar mycket om att granska om, när och hur man som pedagog skiljer könen emellan. Det handlar om att reflektera över vad för konsekvenser dessa skillnader får för flickor och pojkar och huruvida de stämmer överens med vad som står i läroplanen och andra styrdokument. Det är även viktigt att reflektera över och uppmärksamma orsakerna till varför man bemöter barnen olika utifrån deras kön och försöka bryta detta mönster. Andersson Tegnér och Heikkilä (2019, s. 24) menar att pedagoger oftast inte är medvetna när de gör någonting som kan förmedla ett stereotyp budskap, eftersom företeelsen om vad som är manligt och kvinnligt sitter djupt rotat i oss och är svårt att arbeta bort. I ett jämställdhetsarbete är det nyttigt att pedagogerna granskar sig själva och sina värderingar kring genus genom till exempel videoinspelningar eller reflekterande samtal med kollegor (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 24). Förskolans läroplan (2018, s. 12) nämner även vikten av att reflektera över sitt bemötande. Detta för att alla barn oavsett kön ska ha samma möjligheter att vidga sina perspektiv.

Som vi tidigare nämnt belyser förskolans läroplan (2018, s.2) att förskollärare ska motverka stereotypa könsroller och att ingen ska bli diskriminerad eller utsättas för kränkande behandling utifrån bland annat kön. Någonting som inte nämns i läroplanen är hur detta ska genomföras, vilket kan leda till olika tolkningar av uppdraget om hur man ska motverka stereotypa könsroller. Läroplanen (2018, s.7) nämner begreppen könsöverskridande identitet samt könstillhörighet. De två begreppen är nya för förskolans läroplan. Begreppen visar på en utveckling av läroplanen när det kommer till genus och jämställdhet, samt att relevansen för genusforskning inom förskolan fortfarande är stor. Det framgår även i FN:s barnkonvention (1989, s. 1) att inget barn eller vårdnadshavare ska diskrimineras utifrån bland annat kön, etnicitet, språk eller religion. Barnkonventionen skriver även att alla ska vidta lämpliga åtgärder som hindrar och säkerställer att inget barn utsätts för någon form av diskriminering. Barnkonventionen har även sedan 1 januari 2020 blivit svensk lag. Detta innebär att

diskriminering och kränkande behandling utifrån bland annat kön mot barn är olagligt, vilket vi anser ökar vikten av att belysa genusarbetet inom förskolan och hur förskollärarna resonerar kring sitt uppdrag.

2.3. Normer

Andersson Tegnér & Heikkilä (2019, s. 27) menar att normer inte är någonting fast, utan att normer kan förändras. Sociala normer skapas genom att vi upprätthåller dem i vårt agerande och våra handlingar. Vi som individer har då makt att bestämma vilka normer som vi vill upprätthålla och inte. Som pedagog har man makten att bestämma vad barnen ska uppfatta som normer på förskolan (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 27). När ett specifikt beteende eller föremål kopplas ihop med ett kön upprepade gånger skapas en genusnorm. Det innebär att föremålet eller beteendet kommer att uppfattas som antingen maskulint eller feminint. Det skapar i sin tur en normalitet kring beteendet eller föremålet i relation till exempel femininitet och därav blir det avvikande i relation till maskulinitet (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 28).

Andersson Tegnér & Heikkilä beskriver hur allt som sker i förskolan bygger på olika normer och värderingar. Vårt agerande styrs av normer kring vad som anses rätt och vad som anses fel. Författarna (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 26) förklarar vidare hur vi har med oss dessa föreställningarna sedan vi var småbarn. Författarna menar att normer om hur vi som människor bör agera utifrån vilket kön vi har bör synliggöras och förändras. Barn ska kunna utvecklas oberoende av kön och kunna välja fritt vad de vill göra och hur de vill vara och ska inte behöva välja bort saker för att det anses vara flickigt eller pojktigt (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 26). Att följa samhällets eller verksamhetens normer och förväntningar tar mindre energi av individen då den slipper tillrättavisningar, konstiga blickar och frågor om varför hen gör på ett visst sätt. Man kan se normer som ett innanförskap, där de som följer normen inkluderas, värderas högre och ges en maktposition medan de som går emot normen exkluderas och värderas lägre (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 27). Att det manliga könet görs till norm är inget nytt. Ett exempel som visar detta tydligt är att när man inte vet könet på något, till exempel ett djur eller ett objekt använder man oftast ordet han. Om man använder begreppet hon i liknande situationer bryter man mot normen (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, ss. 31-32).

2.4. Normmedveten pedagogik i förskolan

För att bedriva ett jämställdhetsarbete i förskolan menar Andersson Tegnér & Heikkilä (2019, s. 27) att det krävs att man synliggör vilka normer som kopplas till feminitet kontra maskulinitet, så att man kan förhindra att barn begränsas i sitt sätt att vara och i sin utveckling på grund av sin könstillhörighet. Det handlar om att som pedagog vidga normerna och synliggöra olika sätt att vara på utan att benämna något sätt som bättre eller sämre (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 27). Vissa normer kopplade till kön är mer synliga än andra, till exempel normen att blått är en pojkfärg medan rosa är för flickor. Andra normer kan vara svårare att uppfatta. De normerna handlar ofta om hur människor talar och agerar olika med flickor och pojkar både genom verbalt språk samt kroppsspråk och känslor (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 28).

Ett normkritiskt förhållningssätt innebär att man kritiskt granskar de stereotyper, symboler och normer barnen möter, till exempel hur en familj ser ut eller vad som anses vara flickigt och pojktigt. Tanken är att gå utöver normen. Man måste som pedagog granska sig själv, sitt handlande och förhållningssätt i förskolan. Man granskar även material och blanketter för att skapa bredare val än vad normerna visar, tex att inte enbart ha "mamma" och "pappa" alternativ. Detta för att skapa ett mer inkluderande förhållningssätt (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 40).

Till skillnad från det normkritiska förhållningssättet innebär ett toleransbaserat förhållningssätt att man inte arbetar på djupet med normer. Man lär barnen att tolerera olikheter men jobbar inte med att normalisera och inkludera olikheter, vilket kan leda till att normerna kan förstärkas. Medan det normkritiska förhållningssättet handlar om att ta tag i normer och granska dem arbetar man här med att ytligt tolerera dem (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 40). Skolverket (2009, ss. 98-99) kritiserar ett toleransbaserat förhållningssätt som lägger fokus på att lära barn att tolerera det normavvikande. Skolverket menar att detta tolererande arbete förtydligar och befäster vissa normer och maktpositioner istället för att problematisera och vidga dem. Skolverket vill istället att man ska

problematisera behovet av att tolerera och istället vidga normerna genom normkritiskt förhållningssätt (Skolverket, 2009, ss. 98-99).

Andersson Tegnér och Heikkilä (2019, ss. 40-41) menar att många uttrycker en skillnad med att arbeta problematiserande och att vidga normen jämfört med att arbeta toleransbaserat. De menar på att många fastnar i teoretiska diskussioner om vad som är rätt och fel och hur man ska uttrycka sig. Det är inte begreppen som är det huvudsakliga utan vad man förmedlar till barnen. I vårt arbete blir det viktigt att beakta de olika förhållningssätten som förskollärare jobbar utifrån för att få en djupare förståelse för deras resonemang.

2.5. Kompensatorisk pedagogik

Kompensatorisk pedagogik har som syfte att lyfta barnen i egenskaper de bedöms sakna. Det ligger hos pedagoger att kompensera för brister hos barnen genom att anpassa sitt eget förhållningssätt såväl som förskolans miljö. Utifrån ett genusperspektiv kan ett kompensatoriskt arbetssätt innebära att pojkar ges större möjligheter att till exempel vara omsorgsfulla och hjälpsamma medan flickor kan ges större utrymme för att uttrycka sig och ta plats. Eidevald (2011 s.79-82) problematiserar Wahlströms (2003) kompensatoriska synsätt som är dominerande i hennes bok. Pojkar och flickor beskrivs ibland som varandras motsatser på ett icke problematiserande sätt i Wahlströms (2003) bok. Wahlström (2003, s.82-83) menar att pojkar och flickor *är* olika och att det är ett faktum vi som människor inte kan ignorera. Eidevald (2011, s.79-82) menar istället att den kompensatoriska pedagogiken som Wahlström (2003) förespråkar kan leda till att stereotypa könsroller upprätthålls istället för att utmanas som perspektivet syftar till.

3. Teori och tidigare forskning

I vårt sökande av tidigare forskning har vi tillsammans läst, jämfört och diskuterat texter inom kunskapsområdet genus för att skapa en bild över den forskning som redan finns. Vi har använt oss av sökorden Kön, Genus, Förskollärare, Förskola, feminism, stereotyp, norm, positionering, poststrukturalism när vi sökt efter relevant forskning för vår studie. Vi har använt oss av databaserna Google scholar, DiVa, Avhandlingar.se.

I tidigare forskning går vi igenom vad som gjorts tidigare inom forskning kring genus och jämställdhet inom förskolan. Vi kommer att gå igenom vad begreppet feminism har inneburit och vad det innebär idag. Vi går även in lite grann på feministisk poststrukturalism i denna del vilket är den teori som vi kommer att utgå ifrån i vårt arbete. Avslutningsvis går vi in på den genusforskning som gjorts inom förskolan. Vi nämner även hur pedagogers föreställningar om genus påverkar barnen och förskolans verksamhet och vilka genusfällor som man lätt kan hamna i.

3.1. Feminismen i vågor

För att lättare förstå genus och jämställdhetsarbetet kan det underlätta att känna till de olika perspektiven som styr mycket av den aktuella debatten kring genus. Eidevald (2009, ss. 58-59) har i sina studier huvudsakligen studerat hur förskollärare bemöter barn utifrån kön och hur barn positionerar sig utifrån könsnormer. Han beskriver att begreppet feminism är komplext och relevant utifrån en lång historia av genusforskning utifrån sin studies bakgrund (Eidevald, 2009, ss. 17-19). Eidevald (2011 ss. 58-61) delar in feminism i olika historiska stadier som han kallar "de feministiska vågorna". Han förklarar hur den första vågens feminism idag kallas för liberalfeminismen och har sitt ursprung i 1800- till 1900-talet. Liberalfeminismen utgick från en till synes simpel idé kvinnor ska ha samma möjligheter i samhället som män. De orättvisor som pekades ut var statiska och lätta att se, till exempel ojämlika löner, olika rätt till utbildning och mängden män kontra kvinnor i maktpositioner. Här synliggörs det också att begreppet "kön" inte problematiseras utan används endast för att beskriva om någon som är man eller kvinna. Liberalfeminismen kritiserades då perspektivet endast synliggjorde de orättvisor som arbetarkvinnor och överklasskvinnor utsattes för, andra orättvisor i samhället osynliggjordes delvis i denna process (Eidevald, 2011, ss. 58-59).

Ur kritiken mot liberalfeminismen kom runt 1960-talet den andra vågens feminism menar Eidevald (2011, ss.58-60). Inom denna våg ingår både socialfeminism och marxistisk feminism som har ett gemensamt fokus på systematiska problem i samhället som gynnar män och missgynnar kvinnor. Perspektivet pekar även på män och kvinnor som olika, både från födseln och genom uppväxt. Till skillnad mot den första vågens feminism menade man att kvinnor inte endast skulle ges samma möjligheter som män men att kvinnlighet i sig bör

värderas högre. Företrädare för den andra vågen menade även att män och kvinnor inte ska konkurrera om makt, pengar eller respekt utan att kvinnor ska ges lika goda möjligheter i “kvinnliga yrken” som män ges i “manliga yrken” (Eidevald, 2011, ss. 58-61).

Eidevald (2011, ss. 60-61) går vidare och beskriver hur den tredje vågens feminism tog fäste runt 1980- och 1990-talet och inkluderar till exempel feministisk poststrukturalism. Till skillnad mot de första två vågorna ses här uppdelningen mellan män och kvinnor som socialt konstruerad och grundad i normer istället för faktiska skillnader mellan män och kvinnor. Att endast kvinnor är feminina medan män endast är maskulina ifrågasätts och tidigare självklara uppdelningar mellan män och kvinnor kritiserats. Den tredje vågens feminism utmanade alltså många av de självklarheter som tidigare etablerats kring kön och forskning riktades mer mot kön i relation till makt och dominerade positioner (Eidevald, 2011, ss. 60-61). Dessa feministiska perspektiv visar hur komplext begreppet *feminism* kan vara och hur det kan användas på många olika sätt. Dessa olika perspektiv lever vidare idag och man kan därför inte hävda att det existerar endast en feministisk rörelse.

3.2. Feministisk poststrukturalism

I studien används feministisk poststrukturalism som vårt teoretiska ramverk. Som beskrivet i tidigare forskning ingår detta perspektiv i den tredje vågens feminism som fick fäste runt 1980- och 1990-talet. Teorin understryker potentialen för handling och förändring både hos människor i maktpositioner och de utan officiell makt (Lundström, 2008, ss. 11-13). Teorin blir användbar för oss då den bidrar med ett flertal relevanta begrepp som beskrivs nedan samt bygger på utmanande av tidigare självklara uppdelningar av kön. Ett poststrukturalistiskt tänkande innebär bland annat att ord och hur de används är centralt. Eidevald (2009, s. 55) beskriver hur vårt språk inte alltid representerar verkligheten och hur kultur och rådande normer har en stor inverkan på detta.

Wedin (2014) är en utbildad genuspedagog, som har under många år arbetat med att utbilda och handleda förskole - och skolpersonal i jämställdhetsarbetet. Wedin har skrivit en bok där hon ger tips på arbetsmetoder för jämställdhetsarbetet, konkreta exempel läsarna kan inspireras av samt referenser till teorier. Wedin (2014, s. 46) beskriver att det är genom normer om femininitet och maskulinitet som motsatser som flickor och pojkar tilldelas

motsatta egenskaper. Till exempel om pojkar är "vilda" blir flickor "lugna" utan att någon behöver uttrycka det explicit. Wedin (2014, s. 46) förklarar hur denna process påverkar vad människor anser vara normalt och onormalt. Vi lägger märke till de som bryter mot könsnormer och diskussioner om vad som är manligt kontra kvinnligt kan uppstå. Författaren går vidare och skriver att "*Könsöverskridare kan väcka obehagskänslor, de passar inte in i normen*", vilket gör att könsnormer då blir direkt skadliga (Wedin, 2014, s. 46).

Den feministiska poststrukturalismens huvudsyfte är att ifrågasätta och utmana kön som en biologisk kategorisering. Teorin ifrågasätter den maskulina maktordningen. Samhällsordningar kan vara svåra att ändra på och genom den feministiska poststrukturalismen kan man få syn på vilket utrymme pojkar och flickor ges. Kunskap om kön och genus ses som en maktfaktor. Vad vi anser vara sanning om hur vi ska bete oss och hur vi ska vara som människor påverkar huruvida vi vågar agera och tala i olika situationer (Eidevald, 2009, s. 54).

Lundström (2008, ss. 11-13) beskriver hur en bärande idé i det feministiska poststrukturella perspektivet är att vara kritisk till rådande normer kring kön. Människor bör granska de föreställningar och normer som finns i samhället. Lundström (2008, ss. 11-13) skriver vidare hur poststrukturella analyser markerar möjligheten för ett flertal olika tolkningar istället för en ensam statisk sanning. Dilemman kan uppstå när en människa ska kritiskt granska en annan människas språk och användning av begrepp. Den mänskliga faktorn innebär att sådan kritik omöjligt är fri från individuella ståndpunkter, medvetna eller inte. Det är alltså inte möjligt för en människa att göra en granskning utan att den i sin tur behöver granskas (Lundström, 2008, ss. 11-13).

När människor ska avgöra om en främling är maskulin eller feminin genom att bara titta på den utgår de endast från de föreställningar de har om vad en man eller kvinna är, det vill säga de rådande normerna kring kön som påverkar alla människor. Det blir omöjligt att se på en människa utan att samtidigt jämföra hen med alla andra människor man tidigare satt i kategorier utifrån kön. Eidevald (2009, ss. 54-55) menar att eftersom alla människor har olika föreställningar kring kön kan en människas könsuttryck bedömas olika beroende på vem som ser på dem. Vad någon anser feminint och maskulint kan alltså skilja sig personer emellan. Den poststrukturalistiska teorin kommer i analysen kopplas till de resultat som intervjuerna har bidragit med. Där kommer teoretiska begrepp att användas för att analysera

intervjupersonernas berättelser och sedan diskuteras tillsammans med relevant tidigare forskning.

3.3. Teoretiska begrepp

Följande begrepp är viktiga för vår studie då de stammar ur vår valda teori och är viktiga i relation till vårt syfte och våra frågeställningar. Begreppen kommer att användas för att analysera vårt resultat och fördjupa vår diskussion. Begreppen har även använts som sökord när vi sökt tidigare forskning och teori (se ovan kapitel 3). Vi kommer vidare att beskriva vår analysmetod under rubriken *Transkriberingsprocessen*.

Norm: Hellman (2011, s. 43) beskriver begreppet norm som föreskrifter och outtalade regler som människor i stor utsträckning följer. Till exempel kan normer beskriva hur människor "bör" se ut, bete sig och tänka kring olika ämnen.

Jämställdhet: Eidevald (2011, ss. 20-21) beskriver begreppet som kampen om jämlikhet mellan människor utifrån kön. Det vill säga att uppmärksamma och förändra orättvisor mellan män och kvinnor i samhället.

Kön: Det finns inte en fast bestämmelse för vad ordet innebär utan de påverkas av vem som använder det. Till exempel kan någon hävda att kön är endast det biologiska könet, medan andra kan säga att kön är en social konstruktion som inte alls är så enkel att förklara (Eidevald, 2009, ss. 18-19).

Genus: Beskrivs som de föreställningar samhället har om vad som är manligt kontra kvinnligt, vilket innebär att genus kan betyda olika saker beroende på de rådande könsnormerna. Genus kan till exempel vara källan till könsuppdelning men också användas för att få syn på könsuppdelning (Eidevald, 2009, ss. 18-19).

Könsidentitet: Definieras som en persons mentala bild av sitt kön, det vill säga hur en människa själv identifierar sig. Könsidentitet kan för vissa inte stämma överens med det könet som registrerades vid deras födsel (Diskrimineringsombudsmannen, 2021).

3.4. Genus och jämställdhet inom förskolan

Forskning visar på att förskolan istället för att motverka och utmana stereotypa könsroller så befäster förskolan könsroller och könsmönster (SOU, 2006:75, s. 75). SOU 2006:75 beskriver ett resultat som visar hur de värderingar vuxna tar med sig till förskolan varje dag har en stor påverkan på barnen och att många förskollärare förvånas över hur pass mycket deras individuella värderingar formar deras förhållningssätt. Som beskrivet i inledningen har förskollärare fått ta del av videoobservationer av sig själva för att sedan upptäcka att deras förhållningssätt inte var så jämställt som de trott (SOU, 2006:75, ss. 147-148). Utredningen visar även att antagandet om den jämställda förskolan kan skapa en skepticism gentemot genusarbete då många anser att det blir överflödigt. Wahlström (2003, s. 47-49) skriver om en liknande studie där hon tillsammans med sitt arbetslag dokumenterade hur interaktioner mellan pedagoger och barn kunde se ut i vardagliga moment. Det blev tydligt att pedagogernas förhållningssätt inte alltid stämde överens med deras egna föreställningar om hur de agerade. Till exempel fick pojkar oftare kortare kommandon såsom "gör inte så" eller "klä på dig" medan flickor tilläts ha längre samtal med pedagogerna (Wahlström, 2003, ss. 47-49).

Hellman (2011) är docent i pedagogik och har i sin studie undersökt normer om pojkighet i en förskola. Hellman (2011, ss. 53-55) har under två års tid observerat den vardagliga verksamheten på en förskola. Hennes fokus har varit på hur normer skapas, upprepas och omförhandlas av flickor, pojkar och pedagoger i barns praktiker på en förskoleavdelning. Relevant för vår studie är Hellmans resultat (2011, ss. 215-216) som visar på hur vuxnas inflytande på barn i förskolan är av stor vikt, till exempel i utformningen av den fysiska miljön samt pedagogernas förhandlande kring kön med barnen. Hellman (2011, s. 232) menar att barn intar könsspecifika positioner och att dessa positioner antyder att det finns olika specifika sätt att agera "pojkgigt" och "flickigt". Resultatet av hennes studie visar också att pedagoger bör uppmärksamma när barn provar på nya positioner och att stötta dem i denna process (Hellman, 2011, s. 232). Kön skapas genom barns förhandlingar utifrån vissa markörer som färg, intressen eller kläder och att barn genom att agera typiskt "flickigt" eller "pojkgigt" blir mer begripliga för vuxna och anses mer "passande". Vidare beskriver författaren att barn som tillskrivs positioner som utmanar könsnormer riskerar att

kategoriseras som avvikande eftersom beteendet ses som mindre begripligt i jämförelse med barn som antar "passande" positioner (Hellman, 2011, ss. 215-217). Intressant för oss är även en av hennes teoretiska utgångspunkter utifrån den feministiska poststrukturalistiska teorin som framhäver hur alla människor deltar i en process där till exempel den sociala konstruktionen av begreppen kön och genus är centrala. (Hellman, 2011, s. 37)

Odenbring (2010) har genom observation inom en förskola och förskoleklass studerat hur könskonstruktioner uppstår. Hennes resultat visar på skillnader i hur barns fysiska och icke verbala beteenden påverkar att könskonstruktioner uppstår (Odenbring 2010, ss. 184-186). Odenbring (2010, ss. 29-30) lyfter den empiriska diskussion som har sin utgångspunkt i Thornes teoretiska begrepp gränsupprätthållande. Gränsupprätthållanden sker till exempel genom olika gruppindelningar som pojk- och flickgrupper, färger som kopplas ihop med en specifik könstillhörighet eller olika rum för pojkar respektive flickor (Odenbring, 2010, s. 29). Odenbring (2010, s. 29) menar att denna typ av handling kan ses om könsskiljande praktik, och både pedagoger och barn är delaktiga. Barnen handlar utifrån den kunskap de har om sin omvärld och väljer oftast att placera sig där han eller hon uppfattas höra hemma. Oftast blir detta med det egna könet.

3.5. Genusfällor

Bjurulf (2013, s. 104) har arbetat som lektor inom teknikens didaktik vid Karlstads universitet. Bjurulf (2013, s. 9) har skrivit en bok med avsikten att uppmärksamma pedagoger på hur de kan använda sig av tekniken i vardagen tillsammans med barn för att väcka barns intresse för teknik. Relevant för vår studie är hennes kapitel om genus och teknik där hon bland annat skriver om genusfällor. Bjurulf (2013, ss. 97-105) poängterar genomgående i sin bok att pedagogerna barnen möter spelar en stor roll. Pedagogerna bör enligt Bjurulf (2013, ss. 97-105) vara utmanande och uppmuntrande medupptäckare tillsammans med barnen. Begreppet genusfällor handlar om hur omgivningen fastställer barn till kön, det vill säga att flickor och pojkar bemöts på ett sätt som påverkar deras möjligheter att utvecklas som individer. Bjurulf (2013, s. 104) poängterar att ju mer kunskap man har angående genus desto lättare blir det att hantera och motarbeta fällor. Bjurulf (2013, s. 104) nämner i boken några vanligt förekommande genusfällor som många fastnar i. Dessa genusfällor har hon valt att kalla *Pojkpanik, Kalle och flickorna, Utseende eller egenskap*.

Pojkpanik syftar på pojkars otålighet när det kommer till att vänta på sin tur. Bjurulf (2013, s. 104) skriver att många pojkar har problem med att vänta på sin tur och vill gärna berätta saker med densamma. Hon menar att de ofta inte inser att deras kamrater kan ha räckt upp handen innan. Det är också vanligt förekommande att pojkar är ivriga att komma igång med uppgifter innan de fått alla instruktionerna. Många pedagoger bemöter detta problem genom att prioritera pojkarna först, att låta pojkarna prata först eller genom att ge pojkarna sitt material först då flickorna oftast kan vänta på sin tur. Detta agerande skapar föreställningar om att pojkar är viktigare än flickorna eftersom de prioriteras först (Bjurulf, 2013, s. 104).

Kalle och flickorna syftar på den skillnad som förekommer i tilltal mellan könen. Pojkar blir oftare tilltalade med förnamn, vilket innebär att de blir bemötta på individnivå. Flickor i sin tur blir oftare bemötta som grupp till exempel genom begreppet flickor. Det innebär att flickor mer sällan får ett personligt bemötande på individnivå (Bjurulf, 2013, s. 104).

Utseende eller egenskap belyser att flickors saker och kläder oftast bemöts utifrån hur de ser ut medan pojkars uppmärksammas utifrån egenskap. En flicka kan få höra att figuren på hennes tröja är söt medan en pojke skulle få höra att samma figur är stor eller stark (Bjurulf, 2013, s. 105). Sammanfattningsvis bedöms flickors saker som söta och gulliga medan pojkarnas oftare benämns som häftiga och farliga. Som pedagog är det därför av stor vikt att resonera över hur man bemöter pojkar och flickors val av leksaker och andra artefakter (Bjurulf, 2013, s. 105).

4. Metod

Studiens syfte uppfylls genom att vi intervjuar förskollärare om deras personliga erfarenheter, åsikter och resonemang för att sedan analysera dem med hjälp av vår valda teori samt en diskussion utifrån relevant forskning. Nedan beskriver vi först val av metod därefter beskrivs urval och sedan genomförande. Vi beskriver därefter de etiska ställningstaganden vi förhållit oss till under planeringen, genomförandet samt hur data har behandlats och bearbetats.

Björkdahl Ordell (2007, s. 192-197) skriver om den kvantitativa metoden utifrån sina egna erfarenheter som föreläsare inom pedagogik vid Borås universitet. Hon menar att när en studie samlar information genom intervjuer kan dessa vara kvalitativa eller kvantitativa. En

kvantitativ intervju handlar om siffror, tabeller och hanterar en stor mängd data medan en kvalitativ intervju handlar om individen och deras tankar. Kvalitativa intervjuer sker mer som ett samtal där deltagarna tillåts prata fritt kring ämnet (Björkdahl Ordell, 2007, s. 192-195). Metoden valdes utifrån vårt syfte som grundar sig på förskollärares resonemang, och därmed ansåg vi att en kvalitativ intervju var mer passande då den tillät en öppen dialog med våra informanter. Kvale och Brinkmann (2014) beskriver i sin bok en rad olika metoder och perspektiv på intervjuforskning. Intressant för vår studie är författarnas beskrivning av kvalitativ intervju. Kvale och Brinkmann (2014 s. 119-138) berättar hur kvalitativa intervjuer inte bara har som syfte att utforska intervjupersonens egna perspektiv. Kvalitativa intervjuer kan hamna under en rad olika kategorier, till exempel begreppsintervjuer. En begreppsintervju har som syfte att kartlägga individers föreställningar kring begrepp som till exempel "genus" eller "kön". Sådana intervjuer kan belysa rådande normer där deltagarna befinner sig (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 192-193). Vi har inspirerats av den kvalitativa begreppsintervjun i vår studie där definitionen av begrepp diskuteras. Författarnas beskrivning stämmer bra överens med vårt syfte, att belysa förskollärares resonemang utifrån bland annat begrepp. Vi har även valt att använda oss av semistrukturerad intervju som metod för skapandet av intervjufrågorna då vi anser att en intervju som är strukturerad mer som en öppen diskussion kan ge oss större möjligheter till genuina resonemang och tankar från respondenten. En semistrukturerad intervju använder sig av ett fåtal färdigformulerade öppna frågor eller ett tema som samtalet kommer att kretsa kring. Intervjupersonen får när denna metod används större möjlighet att påverka intervjuens innehåll medan intervjuaren får en mer aktiv roll genom att lyssna aktivt och ställa eventuella följdfrågor (Alvehus, 2013, s. 87). Utifrån den semistrukturerade intervjun är det viktigt att den som intervjuar ställer följdfrågor och uppmuntrar informanten att utveckla eller fördjupa sina svar (Alvehus, 2013, s. 88). Vi har använt oss av några ingångsfrågor med syfte att skapa en positiv stämning. Därefter kom huvudfrågorna med fokus på genus och jämställdhet och vi avslutade med ett fåtal frågor där deltagarna kunde lägga till information som de ansåg var relevant.

4.1. Urval

I vårt urval av deltagare har vi enbart kontaktat utbildade förskollärare som är verksamma inom förskolans verksamhet just nu. Vi hörde först av oss till pedagoger som vi kände till på olika förskolor i landet. Vi kontaktade förskollärarna via E-post. På en del av förskolorna är

det enbart en förskollärare som deltagit och på andra förskolor är det flera förskollärare som deltagit. Vi har även i valet av deltagare valt pedagoger med varierad erfarenhet för att få en bredare uppfattning av förskollärarnas resonemang. Nedan bifogas en tabell som ger översikt över de deltagare som medverkat i studien. I tabellen har vi valt att dela upp år av erfarenhet i kategorierna 1-5 år, 6-15 år, 15-30 år och 30-40 år, för att bevara deltagarnas integritet och minska risken för igenkänning av utomstående. Vi valde att ange landsdel för att det kan vara intressant för läsaren men inte län för att bevara deltagarnas integritet och minska risken för igenkänning.

Namn:	Anna	Bea	Clara	Doris	Eva	Frida	Greta
Verksamma år:	6-15 år	1-5 år	15-30 år	30-40 år	1-5 år	1-5 år	15-30 år
Landsdel:	Svealand	Svealand	Svealand	Svealand	Svealand	Svealand	Norrland

4.2. Genomförande

Vi genomförde sju intervjuer och intervjuerna tog mellan 30-50 minuter. Intervjuerna skedde över zoom. Under den första intervjun uppstod det tekniska problem som ledde till att vi fick avbryta och planera in en ny tid för den intervjun. Resterande intervjuer genomfördes utan tekniska problem. Informanterna fick frågorna i förväg samt ett informationsbrev där studiens syfte och metod skrevs fram. Vi valde att ge förskollärarna frågorna i förväg eftersom vi anser att en väl förberedd respondent lättare kan ge oss utförliga och genomtänkta svar och exempel. De första fyra intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas utifrån inspelningen av intervjun. Vid den femte intervjun gav informanten inte sitt samtycke till inspelning av intervjun. Det innebar att intervjun antecknades istället för att spelas in. Det innebar att istället för att intervjua tillsammans agerade en av oss som intervjuare medan den andra antecknade i realtid. Efter denna intervju ansåg vi att metoden var smidigare och mindre tidskrävande. Vid resterande intervjuer spelade vi in intervjuerna samtidigt som vi också antecknade samtalet under intervjuens gång. Om det ställs väldigt många frågor kan fokus lätt hamna på att hinna svara på dem istället för på den intervjuades berättelser, tankar och erfarenheter (Alvehus, 2013, s. 87). En nackdel som Alvehus (2013, s. 89) beskriver med att spela in intervjuer är att inspelningen kan störa den deltagande och begränsa huruvida

respondenten är bekväm med att berätta (Alvehus, 2013, s. 89). Någonting som däremot är positivt med att spela in intervjuerna är att det också kan vara en trygghet för den deltagande att veta att allt som sägs kommer med ordagrant (Alvehus, 2013, s. 89). Syftet med inspelning var också att ordagrant kunna gå tillbaka och undersöka respondentens svar. Vi har inte några citat med i resultatdelen från respondenten som inte ville bli inspelad eller filmad. Alvehus (2013, s. 89) belyser även detta och menar på att det som sägs oftast blir förändrat på vägen när någon enbart antecknar eftersom det forskaren hör och skriver ner kanske inte är det som faktiskt sades. Det är även en utmaning att hinna skriva ner allt nödvändigt och samtidigt vara en god lyssnare (Alvehus, 2013, s. 89).

4.3. Etiska ställningstaganden

Vi har utgått ifrån Vetenskapsrådets (2002, s. 7-12) fyra etiska krav och ställningstaganden. Ett av dessa krav är informationskravet. Det innebär att deltagarna informeras om deras uppgift i studien, vilket syfte studien har, om den valda metoden, vad det innebär och vilka villkor som gäller för deras deltagande. I vårt informationsbrev och inför varje intervju informerades informanterna om att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta när som helst under studiens gång. Ett annat krav Vetenskapsrådet (2002, s. 9) har som vi utgått ifrån under studien är samtyckeskravet vilket innebär att vi har fått informanternas samtycke till deltagandet i studien. Vi har även bett om deltagarnas samtycke till att få spela in intervjuerna (Vetenskapsrådet, 2002, s. 9). Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter om de medverkande i studien ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att inga obehöriga kan ta del av dem (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12). Vi har under studien följt konfidentialitetskravet genom att inte sprida de uppgifter vi fått genom intervjuerna till någon utomstående. Materialet har förvarats på en lösenordsskyddad hårddisk så att ingen har haft möjlighet att ta del av det (Vetenskapsrådet, 2017, ss. 40-41). Vi har även bytt ut namn på platser och personer.

4.4. Transkriberingsprocessen

De intervjuer som gjorts i samband med studien har transkriberats på olika sätt. De första fyra transkriberades direkt efter intervjuerna genom att vi lyssnade på inspelningen och antecknade. Den femte intervjun antecknades under intervjuens gång då den enbart

antecknades. Resterande intervjuer spelades in samtidigt som vi transkriberade under intervjuens gång. Vi gick sen tillbaka i inspelningarna för att säkerställa att vi inte missat någonting. En analysmetod vi använde oss av var färgkodning av transkriberingarna. När alla intervjuer genomförts och transkriberats fick varje intervju varsin färg i ett sammanställningsdokument för att lättare urskilja vilken intervju som tillhörde vilken informant. I samma dokument skapades också kategorier för olika teman, till exempel förhållningssätt, konkreta exempel och förskollärarnas beskrivning av olika begrepp för att underlätta arbetet med analysen. Det innebär att vi i analysen lättare kunde säkerställa att de citat som används kommer från flera olika informanter men också för att kunna gå tillbaka till transkriberingarna för att dubbelkolla att citaten var korrekta. Senare i analysprocessen fick varje förskollärare ett anonymiserat namn som vi kopplade till deras citat för att underlätta för läsaren samt för oss.

Alvehus (2013, s. 115) beskriver att efter materialet blivit insamlat och noga genomläst kan det börja sorteras i olika kategorier, eller tematiseras som det också kallas. Han belyser även att sorteringen görs utifrån ett visst syfte, i detta fall studiens. Under transkribering processen uppmärksammade vi olika mönster, det vill säga likheter och olikheter mellan deltagarnas resonemang och givna exempel. Alvehus (2013, s. 115) nämner även att den slutliga tematiseringen av vad som anses viktigt inte kan bestämmas allt för tidigt. Han menar att det är bra att vrida och vända lite på materialet (Alvehus, 2013, s. 115).

Kvale och Brinkmanns (2014, ss. 147-148) beskriver hur tematiseringen av en intervjustudie bör ske innan den första intervjun spelas in. Författarna menar också att de så kallade nyckelfrågorna bör vara besvarade. *Varför*, vad är studiens syfte? *Vad*, vilken förkunskap har vi? Och *hur*, vilken eller vilka tekniker ska vi använda oss av för intervju och analys? Syftet med våra sammanställningar och transkriberingar av intervjuerna var för att analysera dem. Som analysverktyg använde vi oss av tematisering som beskrivet ovan för att få en klarare bild över vilken och hur mycket information som intervjuerna hade gett oss.

5. Resultat

Resultatet redogör för förskollärarnas enskilda och gemensamma resonemang, åsikter och konkreta exempel utifrån studiens frågeställningar. Ett flertal citat och exempel tagna från intervjuerna används med syfte att konkret synliggöra förskollärarnas utsagor med deras egna ord. Resultatet är indelat i fyra olika teman, innebörden av begreppen genus och kön, förskollärarens roll och förhållningssätt, motverka stereotypa könsroller, utmana normer med syfte att besvara studiens frågeställningar. Resultatdelen avslutas med en sammanfattande analys.

5.1. Tema 1. Innebörden av begreppen genus och kön

Majoriteten av förskollärarna som intervjuats för studien var eniga om att *genus* är ett komplext begrepp. De menar att *genus* handlar om *normer* och att det till skillnad från begreppet *kön* är en social konstruktion som vi människor skapat. Det är dock viktigt att notera att förskollärarna var olika säkra på sina definitioner. Till exempel berättade flera förskollärare att de var osäkra på om deras definition stämmer. Några förskollärare svarade direkt på frågan medan andra funderade en stund. En deltagare menar att:

Genus är ett annat ord för socialt kön. Begreppet används för att urskilja vad som formar kvinnor och mäns sociala beteende. (Clara)

Pedagogerna beskriver begreppet *kön* som det biologiska och de menar att *kön* är det som skiljer pojkar och flickor åt. Några av pedagogerna beskriver också hur det biologiska *könet* inte alltid stämmer överens med en persons sociala *kön* och att begreppet därför kan beskrivas olika beroende på kontext.

Man bestämmer sin egen tillhörighet, vad har jag för kön oavsett vad man har mellan benen. (Bea)

Vissa deltagare beskriver en osäkerhet i begreppens betydelse. Till exempel menade en förskollärare att de inte var säkra på om deras förståelse för *genus* och *kön* stämmer. Deras definition av begreppen liknar de övrigas men de förklarar att *genus* är stort och svårt att

fånga upp. En annan förskollärare beskriver hur begreppen har genomgått en stor förändring sedan de själva började arbeta inom förskolan. Flera andra deltagare som har jobbat under en längre tid beskriver liknande upplevelser.

Jag har jobbat länge och under den tiden har det förändrats mycket och synen på det har förändrats mycket, fler har vågat beakta detta. Men de första 10 åren var det inte så många barn som vågade visa det (könsöverskridande identitet), på senare år har jag varit med om att barn vill gå över normen och att föräldrarna är okej med det, att många vill ha kjol eller klänning, långt eller kort hår. Det är inget som jag växte upp med. (Doris)

5.2. Tema 2. Förskollärarens roll och förhållningssätt

På frågan om hur förskollärarna som deltagit i studien resonerar kring sin egen roll i förskolans jämställdhetsuppdrag ges många liknande svar. Majoriteten av förskollärarna pekar på deras förhållningssätt som centralt och flera menar att det är viktigt att vara medveten om vilka normer som påverkar dem. Till exempel om de ser *kön* som något biologiskt eller socialt kan det påverka vilket förhållningssätt de har som förskollärare. Flera respondenter menar att det är omöjligt för en människa att agera helt opåverkat av samhället och sina tidigare erfarenheter. En förskollärare beskriver att det är viktigt att utmana både barnens och sina egna föreställningar kring kön.

Det är viktigt att vi kan granska oss själva och hitta våra egna normer, vi måste brottas med dem också. (Eva)

I frågan om förskolans vikt i samhället utifrån ett genusperspektiv har många respondenter stött på barn som agerat normbrytande. Förskollärarna beskrev liknande sätt att arbeta med sådana situationer. Alla berättade att de accepterade normbrytande och att det inte var konstigt om flickor eller pojkar gjorde saker som inte typiskt var flickigt eller pojkgigt. En pedagog sa att hon inte gjorde en stor grej utav det utan försöka normalisera normbrytande.

Jag tänker att om jag utgår från mig själv så tänker jag att jag inte hade gjort en stor grej utav det. Jag hade normaliserat könsöverskridande identitet och uppmärksammat att vi alla är olika och man får uttrycka sig på det sättet som passar en själv. (Bea)

Majoriteten av förskollärarna var positivt inställda till ny litteratur och utbildningar om genus och kön. De ville hålla sig uppdaterade på ny forskning samt ta del av forskning som utmanar deras tidigare uppfattningar. Ett flertal respondenter har tagit del av en genuscertifierande utbildning där hela arbetslag deltog. Clara berättade hur utbildningen innebar större samsyn i arbetslaget och ledde till fler produktiva diskussioner.

Doris berättar hur samma genuscertifierande utbildning var en positiv upplevelse. Därefter har dock personalen bytts ut och samsynen försvunnit något.

Vi var ju då en sån här jämställdhetscertifierad förskola, så jag vill nog påstå att vi var väldigt medvetna och försökte applicera de i verksamheten på miljöer och så. Men sen så tror jag att dom tog bort det för det fungerade inte med dokumentation och så kom det nya människor. Så det stabila arbetet med det försvann lite grann. (Doris)

5.3. Tema 3. Motverka stereotypa könsroller

I intervjuerna framkommer det fem tillfällen där pedagogerna menar att de tänker på hur de talar och agerar för att motverka stereotypa könsroller och mönster. Dessa tillfällen är i bemötande av barnen i förhållande till barnens kläder och utseende, genom böcker, gruppkonstellationer, förskolans fysiska miljö och dess utformning samt vid bemötandet av vårdnadshavare och kollegor.

Majoriteten av förskollärarna som vi intervjuade berättade hur de bemöter barnen specifikt kopplat till barnens kläder och utseende för att motverka stereotypa könsroller. Pedagogerna pratade om vikten av att tänka på hur de formulerar sig och pratar med barnen. Förskollärarna belyser vikten av att inte säga saker som till exempel *vad söt du är* eller *vilken cool tröja* utan berättade att de formulerar sig annorlunda, att de lägger fokus på det praktiska och inte det visuella. Till exempel genom att säga *dom skorna kan du nog springa snabbt i* eller *den jackan ser varm ut*. Pedagogerna uttrycker att det är viktigt att de bemöter alla barn som individer oavsett kön.

En av pedagogerna (Greta) beskrev en annan syn än majoriteten kring hur hon bemöter barnen kopplat till kläder och utseende. Hon berättade om ett som barn kom till förskolan och vill visa upp sina kläder hade hon svarat ‘‘vad fin du är i den’’ oavsett könet på barnet.

Jag försöker uppmuntra alla barn som kommer till förskolan i ett klädesplagg som de är stolta över, att man bemöter genom att säga att dom är fin i den tröjan men att det är lika oavsett kön. Att det är barnet som är fint och inte klädesplagget. Men att de är fina i det. Att man inte en gör skillnad på kön utan att alla är fina. Att man bemöter alla barn på samma sätt. (Greta)

Förskolläraren berättade att hon gjorde det för att det är barnet som är fint och inte själva klädesplagget och att detta var den personens sätt att bemöta alla barn likvärdigt. Alla förskollärare betonade vikten av att vara tillåtande och öppen i sitt förhållningssätt samtidigt ansåg några pedagoger att de behövde utmana barnens tankar om vad som anses rätt eller fel när det kommer till normer och könsroller. Dessa pedagogerna menade att man inte kan förbjuda normer och könsroller utan utmana dem.

Böcker var även det någonting som många berättade om. Att de använde böcker för att belysa viktiga ämnen, visa på olikheter och ge nya synsätt till barnen. Att genom böckerna visa på pojkar som gör traditionellt flikigare aktiviteter och vise versa. Pedagogen i detta fall (Bea) pratade även om att hon bytte ut pronomen såsom *han* eller *hon* med ett namn eller bara genom att använda ordet *barnet*, för att ta bort fokus från vilken kön personen i boken har. Genom att använda böcker som visar på mångfald och som bryter mot normen menade flera förskollärare att diskussioner kring såna ämnen lättare uppstår tillsammans med barnen.

Att man kanske kan visa på olika sätt till exempel i böcker att man arbetar på olika sätt för att visa på att det finns killar som gör saker som traditionell är mer kvinnligt och om det då kommer kommentarer från barnen att bara tjejer gör så kan man diskutera med barnen och fråga varför, att man utmanar dessa föreställningar. (Frida)

En av förskollärarna jobbade mycket med gruppkonstellationer i sitt arbete. Pedagogen hade lagt märke till att pojkar ofta leker med varandra medan flickorna umgicks mer med barn oavsett kön. Så för att motverka detta började pedagogen att blanda grupperna. Pedagogen blandade då barnen utifrån vilka barn som gick ihop med varandra och som skulle klara av aktiviteten tillsammans på ett bra sätt istället för att göra gruppkonstellationer baserat på kön. Även andra respondenter lyfte gruppkonstellationer, och att de inte delar upp barnen efter kön utan efter vilka barn som utmanar varandra istället för att krocka med varandra.

När vi planerar, vi utgår mycket från barngruppen, deras intressen och utifrån vilka barn som krockar/utmanar varandra, så vi klungar inte ihop barn utifrån kön utan mer intressen. Miljön

ska vara tillgänglig för alla barnen, det kvalitets checkar vi. Vem leker med vem, har alla barnen möjligheten att leka i alla miljöer. (Eva)

Många respondenter nämnde förskolans fysiska miljö som ett sätt för dem att arbeta för att motverka stereotypa könsroller. Majoriteten av förskollärarna pratade om att blanda material. En del hade utklädningskläderna vid hemvrån. Andra pratade om att barnen fick flytta materialen mellan olika rum. Förskollärarna angav några olika anledningar till varför de blandade materialet och varför det var viktigt. Några gjorde det för att fler barn ska kunna mötas i leken och andra för att undvika könsuppdelning. Det fanns delade meningar när det kom till att ta bort vissa material. En del hade tagit bort köksvrå för att undvika uppdelning mellan könen. En annan respondent pratade om att det inte handlar om att ta bort material utan att lägga till. Detta kopplades ihop med att blanda material. Har man en köksvrå kan man lägga till material som även lockar dit pojkarna att leka. Det framgår att planeringen av miljön i större utsträckning präglas av ett genusarbete medan planeringen av aktiviteter inte gör det.

Att man inte tar ifrån barnen någonting, man lägger till istället. Barnen får blanda material och skapa egna miljöer. (Clara)

En av förskollärarna pratade om att de använder sig mycket av okodat material. De beskrev okodat material som material i naturfärger och som inte har en förbestämd betydelse. Hon berättade att deras arbetslag hade byggmaterial av rullar som barnen gärna leker med och att fantasin inte får några gränser där. Respondenten menar att material som en polisbil oftast är en polisbil och att fantasin kanske inte sträcker sig så mycket längre än det.

Jag har också märkt att om vi har en köksvrå så är det sällan pojkar som väljer att leka där och varför vet inte jag, om det beror på att de är obekanta med det. Så vi har faktiskt tagit bort den från miljön för att jag vill gärna ha okodat material. (Bea)

En annan respondent hade ett annat sätt att hantera det på. Den pedagogen menade att hon uppmuntrade könsöverskridande aktivitet och agerande lika mycket som allt annat och inte la några värderingar i det. Hon menade att det är helt okej att ta upp mycket plats som flicka eller att måla sina naglar som pojke.

Jag tänker att de handlar om när till exempel pojkar vill vara göra eller klä sig som anses mer flickigt och vise versa och att vi då uppmuntrar det lika mycket som allt annat. det är helt okej att vara bullrig som flicka och att rita regnbågar om man är pojke. (Greta)

5.4. Tema 4. Utmana normer

Majoriteten av förskollärarna hade stött på kollegor eller vårdnadshavare som gått emot förskolans värdegrund kopplat till genus och jämställdhet. Det vanligaste var att de hade stött på vårdnadshavare som gått emot värdegrunden. I nästintill alla händelser där vårdnadshavare gått emot värdegrunden har det varit papporna som varit emot att deras söner agerar normöverskridande. Det kunde vara pappor som var obekväma med att deras söner lekte med dockor eller klädde ut sig till prinsessor, eller att en pappa blev obekväm av att hans son lånat ett par Elsa-strumpor på förskolan.

Vi hade en pojke, han var en sån som älskade barbie dockor och kjolar och klädde gärna ut sig och han älskade sånt hemma också. Hans syster hade såna barbie dockor. Men sen hade dom bestämt, eller det var pappan som var drivande i det att dom skulle ta bort dom. Pappan störde sig på detta. Pojken fick ju göra det hos oss, leka med dockorna och klä ut sig, men inte hemma. (Doris)

En gemensam nämnare är hur förskollärarna beskriver att de valde att hantera dessa situationer. De allra flesta beskrev att de hade hänvisat till förskolans läroplan och dess uppdrag och att på förskolan får barnet leka med vad hen vill oberoende av kön och normer.

Under intervjuerna beskrev förskollärarna hur de ser på förskolans roll i samhället utifrån jämställdhet och genus. Alla förskollärare menade att förskolan är viktig och majoriteten berättande hur förskolan erbjuder barnen perspektiv och idéer kring kön som de eventuellt inte har tillgång till hemma. Under vår intervju med Greta berättar hon hur viktigt det är för barn att träffa många olika människor med olika livsvillkor. Förskolläraren Anna berättar hur barn kan påverkas av många saker utanför förskolan som inte alltid går ihop med förskolans värdegrund och jämställdhetsuppdraget.

Man blir ju pumpad med saker, och redan när de är jättesmå att med leksaks kataloger eller när de går in i en leksaksaffär är det ju katastrof. (Anna)

Några förskollärare gav exempel där de låtit filma sig själva i vardagliga situationer, till exempel under samlingar eller måltider. En respondent menade att det var väldigt givande att se sitt eget förhållningssätt på film då de kan få syn på saker de tidigare inte sett. Det blev även ett diskussionsforum för arbetslaget där de tillsammans kunde analysera situationer utifrån olika perspektiv, bland annat genus.

Det finns så mycket man pratar om när man i arbetslaget tittar och funderar på utifrån olika perspektiv. man borde ha en kamera alltid typ som man bara kan klicka igång men det gör man ju inte. (Greta)

6. Sammanfattning och analys

Hur förskollärare resonerar om begreppen genus och kön har analyserats utifrån den feministiska poststrukturalistiska teorin. I denna analys används begreppen *kön*, *genus* och *norm*. I tema 1 och 2 sammanfattar och analyserar vi resultatet utifrån vår första frågeställning *hur resonerar förskollärare om begreppen kön och genus och hur ser de på sin egen roll och sitt förhållningssätt utifrån genus och jämställdhetsuppdraget*. På samma sätt granskar vi tema 3 och 4 utifrån vår andra frågeställning *hur arbetar förskollärare för att motverka stereotypa könsroller och utmana normer i förskolan?*

6.1. Tema 1 och 2

Som beskrivits i resultatet använder majoriteten av förskollärarna begreppet genus för att beskriva forskning, diskussioner och kunskap kring hur människor ställs inför olika normer och förväntningar utifrån vilket kön de bedöms ha. Under analysarbetet kan vi se att det finns en enighet bland förskollärarna men att de inte är lika bekväma i sina definitioner av begreppen. Begreppet kön beskriver förskollärarna mer kortfattat än genus. Kön är för förskollärarna mer konkret och innebar både det biologiska könet och det sociala könet. Ett flertal menar att det är det sociala könet som har den största betydelsen för en människas identitet. Kön som social konstruktion är centralt för ett poststrukturalistiskt perspektiv. Hellman (2010, s. 37) menar att alla människor är del av konstruktionsprocessen och att sociala konstruktioner kring kunskap gör den kontextberoende. Det vill säga att det feministiska poststrukturalistiska perspektivet utmanar tidigare sanningar och ställer de didaktiska frågeställningarna emot dem. Förskollärarna i denna studie bidrar alla på olika sätt

till konstruktionsprocessen av normer i samhället, förskolan och i barngruppen, därför blir det extra viktigt att belysa förskollärares resonemang.

I intervjuerna nämndes barns flytande könsidentitet. Majoriteten av förskollärarna berättar att barn i första hand är barn och att deras könsidentitet och könsuttryck inte ska påverka hur de blir bemötta i förskolan. Det poängteras i ett flertal intervjuer hur ett barns könsidentitet inte nödvändigtvis är detsamma som deras biologiska kön. Vi ser här förskollärarnas sätt att beskriva barnen som individer och deras öppenhet för barn med könsöverskridande identitet eller uttryck. Det framkommer även under intervjuerna att majoriteten av förskollärarna ser sitt förhållningssätt kring genus och jämställdhet som en central del i sitt arbete. Förståelsen om vad som bedöms vara manligt och kvinnligt sitter djupt rotat i oss och är svårt att arbeta bort. Alla respondenter berättar under intervjuerna hur ingen människa är helt opåverkad av samhällets normer och att det är viktigt att vara medveten om detta.

6.2. Tema 3 och 4

Hur förskollärare arbetar för att motverka stereotypa könsroller har analyserats utifrån de resonemang och konkreta exempel som förskollärarna i denna studie har berättat om. Därefter har den informationen analyserats för att synliggöra de normer som utmanas i förskolan. Ett exempel som visar hur förskollärarna arbetar för att motverka stereotypa könsroller är att inte kommentera barns utseende, kläder eller saker på ett visst sätt. I detta fall handlar det om att pedagogerna inte ska benämna kläder, barn eller saker som fin, söt, cool eller häftig. I stället betonade majoriteten av informanterna att man ska fokusera på det praktiska, med detta menas att använda sig av uttryck belyser plaggets funktion.

En av förskollärarna (Bea) pratade om att de använder sig mycket av okodat material. Hon beskriver det som material som är i naturfärger och som enligt dem inte har en förbestämmd betydelse. Det är för att barnen inte ska fastna i typiska tjej- och killekar och att barnen lättare ska kunna använda sin fantasi. I och med att ha material som inte har någon specifik betydelse kan man utmana de normer som finns i barngruppen. Gruppkonstellationer var någonting som ett fåtal informanter arbetade med. Pedagogen hade lagt märke till att pojkar ofta leker med varandra medan flickorna umgicks mer med barn oavsett kön. För att bryta det pratade

informerarna om att de inte delar upp barnen efter kön utan efter vilka barn som utmanar varandra istället för att krocka med varandra.

Flera förskollärare berättar hur böcker erbjuder möjligheter till bra exempel på normbrytande karaktärer som inte är direkt förknippade med enskilda barn, där någon riskerar att bli utpekad. Bea berättar om ett annat sätt att använda böcker för att utmana normer kring kön. Hon byter ut eller tar bort pronomen i böcker för att ta bort fokus från vilken kön personen i boken har. Wedin (2014, s. 46) menar att genom normer om femininitet och maskulinitet som motsatser tilldelas flickor och pojkar motsatta egenskaper. Wedin (2014, s. 46) förklarar hur denna process påverkar vad människor anser vara normalt och onormalt. Böckerna kan i detta fall vara ett sätt för pedagogerna att utmana stereotypa könsrollerna och uppmuntra barnen till diskussioner kring kön och genus. Detta har potentialen att förändra normer kring kön på förskolan och hjälpa barnen att våga prova nya aktiviteter och lekar som de kanske annars hade valt bort.

Några informanter gav exempel där de blivit filmade i vardagliga situationer, till exempel under samlingar eller måltider. Informanterna menade att det var väldigt givande att se sitt eget förhållningssätt på film då de kan få syn på saker de tidigare inte gjorde. Det blev även ett diskussionsforum för arbetslaget där de tillsammans kunde analysera situationer. Lundström (2008, ss. 11-13) beskriver hur en bärande idé i det feministiska poststrukturella perspektivet är att vara kritisk till rådande normer kring kön.

7. Metoddiskussion

I denna del diskuteras den valda metoden, semistrukturerad intervju utifrån metodlitteraturen. På så sätt kommer de val som vi valt att göra under arbetets gång att problematiseras, motiveras och diskuteras.

Vi intervjuade sju förskollärare. Det beror på att vi utgick ifrån en kvalitativ intervju i enlighet med vårt syfte. En nackdel med få informanter kan vara att resultatet inte nödvändigtvis visar på yrkesgruppen förskollärare generellt utan mer riktat mot informanterna personligen. I denna studie ville vi dock få tillgång till förskollärarnas personliga berättelser, upplevelser och tankar, ett mindre antal intervjuer gjorde detta möjligt. En faktor som också påverkade

antalet informanter var att studien var tidsbegränsad och vi inte hann intervjua fler. Vi har i vår planering och genomförande av intervjuerna strävat efter att forskollärarna ska känna sig trygga. Till exempel informerades deltagarna om hur informationen skulle hanteras, spridas och avidentifieras.

När en studie utformas utifrån ett antal individer är det viktigt att beakta studiens trovärdighet. Det finns alltid en risk att en eller flera respondenter förfinar sina berättelser av olika skäl, till exempel för att undångömma negativa erfarenheter de eller deras kollegor har varit med om. Att delge forskollärarna frågorna i förväg anser vi kunde gynna vårt arbete i och med att deltagarna i förväg kan förbereda sina svar, speciellt till de frågor där vi bad om exempel från verksamheten. Vi var ute efter konkreta exempel på hur de arbetar, tänker och förhåller sig i verksamheten och vi fick många exempel på detta. Vi tror att om vi inte hade gett frågorna i förväg hade många exempel inte kommit med. Vi resonerade på så vis att forskollärarna skulle ha möjligheten att tänka och fundera på sina svar och exempel i lugn och ro innan intervjun. För att minska stressen hos deltagaren under själva intervjun och för att öka vår chans att få konkreta svar på våra frågor. Vi valde att spela in för att öka tillförlitligheten i vårt arbete. En nackdel med att spela in intervjuer kan vara att informanten känner obehag eller justerar sina svar omedvetet på grund av inspelningen. Under intervjuerna där vi antecknade i realtid turades vi om att anteckna och ställa frågor. Vi valde att spela in även om vi antecknade för att kunna gå tillbaka och lyssna. Vi valde även att inte ta citat från den icke inspelade intervjun då våra anteckningar kan skilja sig något från informantens exakta ord. Resultaten från intervjun i fråga ingår dock i studiens analys och resultat.

Alvehus (2013, s. 88) belyser en risk med den semistrukturerade intervjun som metod. Risken är att informanterna kan känna att intervjun är ett förhör där de måste prestera på ett visst sätt. En intervju handlar inte om att den deltagande ska ställas till svars för någonting. Detta kan försvåra möjligheten till ett produktivt samtal. För att undvika att våra respondenter skulle känna att de blir förhörda började vi med att presentera oss och studiens syfte. Intervjun i sig började med några inledningsfrågor som till exempel hur många år de har jobbat och vilken åldersgrupp de arbetar med. Detta för att intervjun ska få en lugn och bekväm start för informanten. Vi gick sedan över till huvudfrågorna rörande genus. Under dessa frågor gav vi informanterna tid att besvara varje fråga i lugn och ro, vi lät det gå några tysta sekunder innan vi ställde nästa fråga för att låta respondenten tänka och se om de hade något mer att tillägga. Om informanten visade osäkerhet i sitt svar, till exempel gällande frågorna om begreppen kön

och genus förklarade vi för informanten att det är hennes syn och förståelse vi är ute efter och att det inte finns något rätt svar. Vi ställde följdfrågor om vi kände att behovet för vidareutveckling av de svar vi fick fanns. Sedan avslutades intervjun med några avslutande frågor, till exempel om informanten kände att hon ville lägga till någonting som vi inte frågat om.

8. Resultatdiskussion

I diskussionen har vi valt delar som är betydande för att få en större förståelse för hur förskollärarna resonerar om sitt arbete och sin yrkesroll utifrån ett genusperspektiv. Vi har valt rubrikerna utifrån de teman som framkommit för att få ett sammanhang. Under rubriken kön och genus tas informanternas tolkningar av begreppen upp och diskuteras och problematiseras med hjälp av forskning. Rubriken förhållningssätt handlar om hur pedagogers förhållningssätt påverkar barnen och de normer som finns på förskolan samt hur förskollärarna ser på sin egen roll utifrån ett genusperspektiv. Vi går även in på olika förhållningssätt och kopplar det till informanternas utsagor. *I Pojkars normöverskridande synliggörs mer än flickors* tar vi upp hur det kommer sig att pojkar som agerar normöverskridande synliggörs i större utsträckning. Detta problematiseras och diskuteras med hjälp av tidigare forskning.

8.1. Kön och genus

Den poststrukturalistiska feminismen värderar språket som någonting väldigt viktigt, då hur ord används i olika sammanhang kan påverka de normer som existerar inom en grupp (Eidevald, 2009, ss. 55-56). I resultatet och analysen beskrivs hur begreppen *kön* och *genus* används på liknande sätt bland informanterna. Kön beskrivs av informanterna som någonting biologiskt, som man föds med medan genus beskrivs som någonting socialt konstruerat genom samhället och dess normer. Informanterna menade också att man kan förändra normer och genus men att kön inte var någonting som förändras på samma sätt. Trots att alla informanterna gav liknande definitioner av de båda begreppen visade majoriteten av informanterna en osäkerhet kring sina definitioner. Den poststrukturalistiska feminismen uppmanar människor att ifrågasätta och utmana språk, då ord har en enorm betydelse och hur vi människor väljer våra ord i många fall är avgörande för de normer vi skapar och följer

Eidevald (2009, s. 55). En förskollärares språk kan utifrån detta påverka de normer som råder på förskolan, hur de utmanas och hur de konstrueras. Vi har i analysen kommit fram till att förskollärarna vi har intervjuat är väldigt kunniga och engagerade i genusfrågor. Det ser vi i deras resonemang och i exempel på strategier för genusarbete från deras arbetsplatser. Speciellt intressant för vår första frågeställning "Hur resonerar förskollärare om begreppen genus och kön?" är deras beskrivningar av hur språket påverkar normer kring genus, vilka ord man bör och inte bör använda och hur de reglerar sitt eget språk. Detta eftersom att språk i sin tur kan påverka hur människor tänker och agerar. Att ha ett medvetet språk blir därför viktigt.

8.2. Förhållningssätt

Andersson Tegnér & Heikkilä (2019, s. 24) beskriver hur pedagoger oftast inte är medvetna om när de gör någonting som kan förmedla ett stereotyp budskap. I vår studie ser vi exempel på medvetna förskollärare som alla på olika sätt medvetet arbetar med genus i förskolan. Vissa visar en osäkerhet kring ämnet men samtidigt en villighet att utveckla sig själva och verksamheten. Vår studie visar att förskollärarna i många fall beskriver liknande arbetssätt när det handlar om att bemöta barnen utifrån ett genusperspektiv. Alla informanter nämner att de tänker utifrån ett genusperspektiv i sitt bemötande av barnen och beskriver vikten av att möta alla barn på individnivå. Majoriteten resonerade kring bemötandet av barns kläder och utseende för att motverka stereotypa könsroller. Informanterna beskrev att det var viktigt att tänka på hur de formulerar sig och hur de pratar med barnen. Det som framgick under våra samtal var att majoriteten av informanterna menade att man inte skulle uppmärksamma normöverskridande beteenden som något speciellt för att normalisera och omvandla normer om kön i förskolan. Detta går då emot det som Hellman (2011, ss- 226-227) diskuterar i sin studie gällande att uppmärksamma nya positioner hos barnen. Genom att uppmärksamma det normöverskridande med syfte att normalisera det finns det en risk att man istället för att normalisera agerandet stämplat det som annorlunda. Som tidigare nämnts i analysen berättade förskolläraren Bea om att de arbetar mycket med gruppkonstellationer i sitt arbete. Även andra respondenter lyfte gruppkonstellationer och att de inte delar upp barnen efter kön utan efter vilka barn som utmanar varandra på ett positivt sätt. Förskolans läroplan (2018, s.12) nämner även vikten av att reflektera över sitt bemötande och de krav som ges utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Detta för att alla barn oavsett kön ska ha samma möjligheter till att vidga sina perspektiv.

Andersson Tegnér & Heikkilä (2019) menar att det inom förskolan finns två olika förhållningssätt gällande jämställdhet, genus och normer som pedagoger kan inta. Dessa två förhållningssätt är ett normkritiskt förhållningssätt eller ett toleransbaserat förhållningssätt. Ett *normkritiskt förhållningssätt* innebär att man kritiskt granskar de stereotyper och normer barnen möter gällande till exempel hur en familj ser ut eller vad som anses vara flickigt och vad som anses pojkgigt (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 40). Majoriteten av informanterna beskrev att de hade stött på barn som agerat normbrytande. Informanterna beskrev att de accepterade det och att de inte ansåg att det vara konstigt om flickor eller pojkar gjorde saker som inte var typiskt flickigt eller pojkgigt. En av informanterna berättade att hon inte gjorde en stor grej utav det utan försöka normalisera det och visa att det är okej att vara olika. Det som informanterna beskriver är oftast att de visar att det är okej att vara olika och att de inte reagerar annorlunda om ett barn agerar normbrytande. Förskollärarna visar genom detta på ett normkritiskt förhållningssätt i vissa aspekter. Andersson Tegnér & Heikkilä (2019, s. 40) beskriver att ett *toleransbaserat förhållningssätt* innebär att man inte arbetar på djupet med normer. Man lär barnen att tolerera olikheter utan att arbeta med att normalisera och inkludera olikheter (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 40). Skolverket (2009) kritiserar det toleransbaserade förhållningssättet. Skolverket menar att detta tolererande arbete kan förtydliga och befästa normer och maktpositioner istället för att problematisera och vidga dem. Istället vill Skolverket att förskollärare ska problematisera behovet av att tolerera och istället vidga normerna genom normkritisk pedagogik (Skolverket, 2009, ss.98-99). Utifrån beskrivningen av ett toleransbaserat förhållningssätt kan vi se att förskollärarna i denna studie huvudsakligen inte använder detta förhållningssätt. Till exempel berättar majoriteten av förskollärarna genomgående hur de arbetar för att normalisera normbrytande beteenden med en positiv utblick på genusarbete i förskolan.

Under intervjuerna framkom det att genus och jämställdhet inte prioriteras under planeringen av aktiviteter. Ett flertal informanter beskrev hur de planerar sina gruppkonstellationer utifrån vilka barn som utmanar varandra på ett bra sätt, och undviker då uppdelningar mellan barn utifrån kön. Det framkom även att vissa av informanterna hade genus och jämställdhet med sig under planeringen av den fysiska miljön, men inte alla. Andersson Tegnér och Heikkilä (2019, s. 40) beskriver att inom det normkritiska förhållningssättet måste pedagoger granska sig själva, sitt handlande och sina förhållningssätt i förskolan. Skolverket menar att för att uppnå ett normkritiskt perspektiv krävs det att pedagogerna granskar sig själva och varandra

på djupet och hur man skiljer könen emellan. Det krävs ett engagemang från hela arbetslaget men även från resterande arbetslag på andra avdelningar. Förskolans läroplan (2018, s. 12) nämner vikten av att reflektera över sitt bemötande och de krav som ställs utifrån ett genusperspektiv. Detta för att alla barn oavsett kön ska ha samma möjligheter till att vidga sina perspektiv. Många av informanterna berättade att diskussionen kring genus och jämställdhet i arbetslaget är väldigt liten eller till och med icke existerande inom vissa arbetslag.

I vår analys ser vi exempel på det kompensatoriska förhållningssättet. Som beskrivet i bakgrunden handlar det om att observera brister för att sedan försöka kompensera för dessa (Wahlström 2003, s. 9). Här utgås det från barnets kön i ett försök att stärka motsatta könsroller. Ett flertal deltagare diskuterade under intervjuerna hur deras barn är bara barn och inte bör kategoriseras utifrån könstillhörighet. Även om perspektivet i fråga har som intention att erbjuda barn olika aktiviteter och möjligheter oavsett kön utgår förskolläraren utifrån vad som är stereotypt "flickigt" och "pojktigt" för att sedan utmana normen.

I analysen framgår det att ett flertal informanter har upplevt situationer där vårdnadshavare gått emot värdegrunden. I studiens teoridel beskriver Wedin (2014, s. 46) hur människor lägger märke till normöverskridanden samt hur sådana situationer kan väcka obehag hos människor. Detta tillsammans med normen där det maskulina värderas högre än det feminina kan förklara varför det i majoriteten av deltagarnas exempel är pojkar som pekas ut som normöverskridande av sina pappor. Det vanligaste var att de hade stött på vårdnadshavare som gått emot värdegrunden. I nästintill alla exempel på händelser där vårdnadshavare gått emot värdegrunden har det varit att papporna varit emot att deras söner agerar normöverskridande. Det kunde vara pappor som var obekväma med att deras söner lekte med dockor eller klädde ut sig till prinsessor, eller att en pappa blev obekväma av att hans son lånat ett par Elsa strumpor på förskolan. En gemensam nämnare är hur förskollärarna beskriver att de valde att hantera dessa situationer. De allra flesta beskrev att de hade hänvisat till förskolans läroplan och dess uppdrag när de förklarade att på förskolan får barnet leka med vad hen vill oberoende av kön och normer.

8.3. Vad som anses flickigt och pojkgigt

Hellman (2011, ss. 226-227) menar att barn intar könsspecifika positioner och att dessa positioner antyder att det finns olika specifika sätt att agera "pojkgigt" och "flickigt". Resultatet av hennes studie visar att pedagoger bör uppmärksamma när barn provar på nya positioner av annars könsspecifika symboler och att stötta dem i denna process (Hellman, 2011, s. 232). Majoriteten av informanterna beskrev att de försökte att inte göra en stor sak av normöverskridande aktivitet utan försöker normalisera det genom att inte uppmärksamma det mer än icke normöverskridande aktiviteter. De menar att det ibland kan vara bra att ha diskussioner med barn och andra pedagoger om just vad de förknippar med pojkar och flickor för att kunna utmana och utveckla normerna. Normer är ingenting fast utan en norm kan förändras. Sociala normer skapas genom att vi upprätthåller dem i vårt agerande och våra handlingar. Vi har då makt att bestämma vilka normer som vi vill upprätthålla och inte. Som pedagog har man makten att delvis styra vad barnen ska uppfatta som normer i förskolan (Andersson Tegnér & Heikkilä, 2019, s. 27). I och med att normer är någonting som kan ändras kan det vara bra att jobba med att vidga normerna i förskolan. Sundberg (2008, s. 117) menar att vilken syn pedagogerna har på kön och genus påverkar barnens möjliga positioner i verksamheten och hur lek och lärande utmanas och tillämpas. Det innebär att pedagogerna tolkar leken på olika sätt beroende på vilket kön barnen anses ha. Pojkarnas aktiviteter ses oftast som utforskande medan flickornas aktiviteter oftare ses som relationsbyggande och sociala. Vilken förståelse personen har för kön, både strukturellt och symboliskt är av stor betydelse för vilken genuskonstruktion som formas. Pedagogernas förståelse av kön och genus formar i hög grad förskolans verksamhet (Sundberg, 2008, s. 117). Under intervjun berättade majoriteten om hur förskolan erbjuder barnen perspektiv och idéer kring kön som de kanske inte får tillgång till i hemmet. Greta berättar hur viktigt det är för barn att träffa många olika människor med olika livsvillkor. När genus inte diskuteras i arbetslagen regelbundet kan det resultera i att man omedvetet hamnar i genusfällor. Resultatet visar att förskollärarna resonerar positivt kring självreflektioner genom till exempel videoinspelningar och diskussioner i arbetslaget med syfte att få syn på eventuella brister i deras egna förhållningssätt. Någonting som framkom under studien som vi ansåg vara intressant var att pojkars normbrytande uppmärksammas mer av förskollärarna än flickors. Vi bad under intervjuerna förskollärarna om exempel på normöverskridande händelser de varit med om. Alla förskollärare gav exempel på normbrytande beteenden där pojkar agerat normbrytande.

Vi noterade även att majoriteten enbart återberättade händelser där pojkar agerat normöverskridande.

9. Slutsats

Studiens syfte har uppfyllts och frågeställningarna har besvarats genom analys och diskussion av intervjuer där förskollärare resonerat kring sin roll, förskolans jämställdhetsuppdrag samt innebörden av begrepp som genus och kön. Studiens teoretiska grund är den feministiska poststrukturalismen som bidragit med relevanta begrepp och ett ifrågasättande tankesätt. Könsnormer finns i alla samhällen och påverkar alla människor på olika nivåer. Alla människor växer upp med olika normer och värderingar och de kommer därför med olika uppfattningar och erfarenheter av kön till debatten "genus". Detta gäller även i vår studie, där alla deltagare har olika erfarenheter med sig i bagaget. Men hur resonerar verksamma förskollärare egentligen om betydelsen av deras roll och förhållningssätt utifrån genus och jämställdhet i sitt arbete på förskolan? Förskollärarna visar ett stort intresse och engagemang för genusarbete och forskning. I intervjuerna framkommer det att förskollärarna tycker att det är väldigt viktigt att problematisera, diskutera och analysera sig själva men även hur kön och genus talas om samt behandlas i verksamheten. Under intervjuerna har de berättat hur de själva reflekterat över sina förhållningssätt för att upptäcka hur normer påverkar just dem. Någons arbetslag hade gått en gemensam utbildning kring genus och jämställdhet där de haft många diskussioner i arbetslaget. Andra saknar diskussioner kring ämnet i arbetslaget och önskar mer tid eller engagemang för genusarbeten. Flera av förskollärarna beskrev förskolan som en väldigt viktig del av samhällets genusarbete och hur deras roll som förskollärare innebär ett enormt ansvar för den sociala arenan som förskolan är. Ett annat sätt som förskollärarna berättade om sin roll var utifrån deras förhållningssätt. Till exempel menade flera deltagare att deras reaktion och hantering av normöverskridande beteenden kan påverka hur barnen ser på normer. Frågan om hur genusarbetet ska se ut är väldigt komplex. Det finns olika mål att jobba emot samt olika åsikter om vad som är ett önskvärt resultat. Förskollärarna som deltagit i vår studie har beskrivit konkreta exempel på hur de har jobbat med att motverka stereotypa könsroller och att utmana könsnormer i förskolan. Till exempel genom hur de pratar med barnen, vilka ord de väljer att använda, samt skapande av grupper med intentionen att skapa positivare leksituationer oberoende av barnets kön. Ett annat exempel är hur de tar del av genusforskning och utbildningar med syfte att arbeta mer effektivt med genus.

10. Fortsatt forskning

Efter avslutad studie kan vi se att fortsatt genusforskning är viktigt. Vår studie har undersökt en liten del av området genus och potentialen för vidare forskning är stor. Till exempel kan ett nästa steg vara att titta på barnen och undersöka hur de förhåller sig till genus och kön, och i hur stor utsträckning har förskolläraren möjlighet att påverka. Ett annat sätt att fortsätta denna studie skulle kunna vara genom att observera förskollärare i verksamheten för att se hur de jobbar med genus och jämställdhet i praktiken och se om det stämmer överens med hur de själva beskriver att de arbetar. Denna typen av studie kan synliggöra eventuella genusfallor och normer som pedagogerna själva kanske inte är medvetna om att de fastnat i, samt omedvetet genusarbete.

11. Referenslista

- Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativa metod, en handbok*. 2. uppl., Stockholm: Liber.
- Andersson Tegnér, L & Heikkilä, M. (2019). *Arbeta med jämställdhet i förskolan, med normmedveten pedagogik*. Stockholm: Gothia utbildning.
- Barn och ungdomspsykiatri. (2021). *Könsidentitet*
<https://www.bup.se/diagnoser/andra-svarigheter/sjalvbild-och-identitet/konsidentitet/>
- Bjurulf, V. (2013). *Teknikdidaktik i förskolan*. Studentlitteratur AB.
- Björdahl Ordell, S. (2007). Kvantitativ metod – ett annat sätt att tänka?. I Dimenäs, J. *Lära till lärare*. Stockholm: Liber. Ss. 192-197.
- Diskrimineringsombudsmannen. (2021). *Könsidentitet eller könsuttryck*.
https://www.do.se/diskriminering/diskrimineringsgrunder/konsidentitet-eller-konsuttryck-en-av-diskrimineringsgrunderna?fbclid=IwAR3aL-Iqi8tsScqtpLOK_gPPrXPItFUXoxNJUHL5lOtDm0ZVIGayZpHMqqpE#h-Definitionavkonsidentitetellerkonsuttryck
- Eberhard, D. (2018). *Tänk om – låt pojkar uppfostras som pojkar*. *Expressen*, 30 september.
<https://www.expressen.se/debatt/tank-om-lat-pojkar-uppfostras-som-pojkar/>
- Eidevald, C. (2011). *Anna bråkar: Att göra jämställdhet i förskolan*. Stockholm: Liber.
- Eidevald, C. (2009). *Det finns inga tjejbestämmare – Att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Jönköping: Jönköpings universitet.
<http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:158528/FULLTEXT01.pdf?fbclid=IwAR3pSZUI8avyep81gJAd078vLTsCKUvAeucvUoFmruOVCNRcZ0QjewtOjYE>
- FN. (1989). *FN:s konvention för barns rättigheter, Barnkonventionen*.
<http://barnkonventionen.se/wp-content/uploads/2009/07/Barnkonventionenfullversion.pdf>
- Folkhälsomyndigheten. (2020). *Normer*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/ledaresomlyssnar/fordjupning-for-din-forening/normer/>
- Hellman, A. (2010). *Kan batman vara rosa?*. Göteborg: Göteborgs universitet.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22776/2/gupea_2077_22776_2.pdf
- Kvale, S & Brinkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur AB.
- Lundström, A. (2008). *Lärare och konflikthantering En undersökande studie ur ett könsperspektiv*. Umeå universitet.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:149675/FULLTEXT02.pdf>

Odenbring, Y. (2010). *Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar*. Göteborg: Göteborgs universitet.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22144/1/gupea_2077_22144_1.pdf

Ramnehill, M. (2020). *Könsidentitet är inte samma sak som genus*. *Göteborgs posten*, 2 December.

<https://www.gp.se/kultur/kultur/k%C3%B6nsidentitet-%C3%A4r-inte-samma-sak-som-genus-1.37907223>

Sandberg, A. (2008). *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Studentlitteratur AB.

Skolinspektionen. (2017). *Förskolans arbete med jämställdhet*.

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2017/jamstallldhet/jamstallldhet-i-forskolan.pdf>

Skolverket (2020). *Brister i förskolans genusarbete*.

https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/brister-i-forskolans-genusarbete?fbclid=IwAR2DT11tX8L7Tt0OKc68oaOfrhARFfXBDDwkU_BoGNjZOT3-cQCX3ZLvipk

Skolverket 18 (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18: reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/getFile?file=4001>

SOU. (2006). *Jämställdhet i förskolan: om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*. Stockholm: SOU

<https://www.regeringen.se/contentassets/c1c17b2298f8467ebab019c9aafe3f0e/jamstalld-forskola---om-betydelsen-av-jamstallldhet-och-genus-i-forskolans-pedagogiska-arbete-sou-200675>

Ungdomsmottagningen (2021). *Vad är jämställdhet?*

<https://www.umo.se/jag/jamstallldhet/vad-ar-jamstallldhet/>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

https://www.lincs.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Wedin, E-K. (2014). *Jämställdhetsarbete i förskola och skola*. Norstedts juridik AB.

Wahlström, K. (2003). *Flickor, pojkar och pedagoger: jämställdhetspedagogik i praktiken*. Sveriges utbildningsradio AB.

12. Bilaga

Intervjufrågor

1. Får vi spela in intervjun?
2. Har du fått och tagit del av informationsbrevet?
3. hur länge har du jobbat som förskollärare?
4. Vilket år tog du examen?
5. Vilken ålder på barn jobbar du med just nu? har du arbetat med andra åldrar tidigare isåfall vilka?
6. Hur skulle du beskriva begreppet genus? ge gärna exempel.
7. Hur skulle du beskriva begreppet kön? ge gärna exempel.
8. Vad är jämställdhet för dig?
9. Hur anser du att du arbetar för att motverka stereotypa könsroller i förskolan?
10. i läroplanen för förskolan (2018) står det "*Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck*" hur tänker du kring begreppet "könsöverskridande identitet"?
11. vad är viktigt anser du i arbetet med genus och jämställdhet med mindre barn äldre barn?
12. Hur viktigt anser du att förskolan är utifrån ett jämställdhetsperspektiv?
13. Tänker du på ditt bemötande av barn utifrån ett jämställdhetsperspektiv? på vilket sätt, ge gärna exempel.
14. Hur förhåller ni er till genus i planering av den fysiska miljön och aktiviteter? eftertanke, fokus eller blir det bortglömt?
15. Har du stött på vårdnadshavare som aktivt går emot värdegrunden utifrån genus och jämställdhet?
16. Har ni i arbetslaget diskussioner kring genus och jämställdhetsarbetet? om ja, hur ofta?
17. Har du upplevt att en eller flera kollegor (oavsett utbildning) gått emot värdegrunden i sitt bemötande av barn utifrån genus och jämställdhet?
18. Har du en speciell källa till dina genuskunskaper?
19. har ni i arbetslaget behov av att utveckla/förnya era kunskaper om genus och jämställdhet?
20. Har du konkreta exempel på händelser från verksamhet där genus och jämställdhet synliggjordes på ett negativt såväl positivt sätt?
21. Är det någonting som du tycker att vi glömt att fråga? eller är det någonting som du känner att du vill tillägga?
22. Får vi kontakta dig om vi kommer på någonting mer som vi vill få svar på?

Information om en undersökning om förskollärares resonemang kring genus och jämställdhet i sitt arbete på förskolan.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Syfte och innehåll

Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur verksamma förskollärare i Sverige resonerar kring genus och jämställdhet i sitt arbete på förskolan. Vi vill även få syn på hur förskollärare ser på sin egen roll och sitt förhållningssätt i förskolan för att motverka stereotypa könsroller och diskriminering. Sammanfattningsvis vill vi synliggöra förskollärares personliga erfarenheter, åsikter och resonemang om genus och jämställdhet i sitt arbete på förskolan för att sedan analysera dem med hjälp av relevant forskning.

Läroplanen för förskolan (2018) skriver tydligt fram att man i förskolan ska motverka stereotypa könsroller i förskolan och att ingen ska bli diskriminerad utifrån bland annat kön, men det står inte hur man ska motverka dessa könsroller vilket kan leda till oeniga tolkningar av uppdraget. Detta kan då medföra att förskolan i sin tur inte blir likvärdig för alla. I och med detta anser vi att det är av stor vikt att synliggöra hur förskollärare har tolkat uppdraget gällande genus och att motverka de stereotypa könsrollerna. Hur förskolan planerar utbildningen, hur pedagogerna bemöter barnen samt vilka krav och förväntningar som barnen får bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt (Skolverket, 2018, s.2). Även i barnkonventionen står det att inget barn ska diskrimineras utifrån kön. Barnkonventionen är nu även svensk lag sedan Januari 2020. (unicef, 2020)

Praktiska genomförandet

Undersökningen sker genom ett tiotal intervjuer med förskollärare och beräknas ta 45-60 minuter. I vårt urval av deltagare har vi enbart kontaktat utbildade förskollärare som är verksam i förskolans verksamhet just nu. Kön, ålder, år av erfarenhet eller vart i landet man arbetar har inte haft någon betydelse. Intervjuerna ska vara semistrukturerade, vilket innebär att deltagare kommer få chansen att prata relativt fritt kring sina erfarenheter och tankar utifrån förutbestämda frågor men även eventuella oplanerade följdfrågor. Du kommer inte tillfrågas lämna känslig information. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Samtalen sker helst via videochatt och deltagarna intervjuas var en för sig. Efter medgivande kommer intervjuerna att spelas in med alternativet att utesluta bild, inspelningen lagras via enhet med flygplansläge, alltså inte via molnet.

Informationshantering

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. Vi ska analysera informationen vi får in genom intervjuerna utifrån vårt syfte. Allt material vi får av

intervjuerna kommer att sparas på en lösenordsskyddad hårddisk som enbart vi som genomför intervjuerna kommer att ha tillgång till fram tills att examensarbetet är genomfört. Därefter kommer vi att radera allt material.

Högskolan Dalarna är ansvarig för behandlingen av personuppgifter i samband med examensarbetet. Som deltagare i undersökningen har du enligt 3 Fastställd av FEN 200429 Dataskyddsförordningen (GDPR) rätt att få information om hur dina personuppgifter kommer behandlas. Du har också rätt att ansöka om ett så kallat registerutdrag, samt att få eventuella fel rättade. Vid frågor om behandlingen av personuppgifter kan du vända dig till Högskolans dataskyddsombud.

Under bearbetningen av informationen har endast vi som genomför undersökningen tillgång till den, under denna tid lagras ingen personlig information via molnet eller på enheter utomstående har tillgång till. Vid ventilering av arbetet tillsammans med kurskamrater och eventuell publicering av arbetet har all personlig information avidentifieras. I arbetet är det svaren vi får från intervjuerna och vilken ålder på barn som personen jobbar med som vi kommer att ha med i våran analys. Vi kommer alltså inte att analysera utifrån tex ålder på deltagarna eller vart i landet deltagarna jobbar.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.